

i	Voorwoord	>
2	Architectuur	>
3	Beeldend	>
4	Dans	>
5	Film	>
6	Muziek	>
7	Theater	>
8	Begrippen	>

Voorwoord

Ckv heeft het doel jou kunst actief te laten meemaken. Maar hoe doe je dat? stArt helpt je bij het bekijken, maken en onderzoeken van kunst. Het tweede deel van *stArt* gaat over de zeven kunstdisciplines **architectuur, beeldende kunst, dans, film, muziek** en **theater**.

Voor elke discipline vind je ook een **stappenplan** voor hoe je een creatief proces in deze discipline vormgeeft, en een **kijkwijzer**. Deze vind je steeds na de algemene introductie van elke discipline.

Verder bestaat dit boek uit tien modules, waarin telkens één kunstwerk centraal staat. Aan het begin van elke module staat met welke thema's de module aanknopingspunten heeft. Je kunt hier denken aan het milieu, maatschappelijke kunst en hiphop. Sommige thema's, zoals geëngageerde kunst, komen bij meerdere modules terug. Ook zie je op deze plek bij welke dimensies deze module aansluit. Je doorloopt per module de vier domeinen waarin het vak ckv verdeeld is:

- **A. Verkenning.** Hier benoem je wat je eerste indruk is van het werk dat in deze module centraal staat. Daarnaast kijk je naar wat je al denkt en weet over het kunstwerk of thema.
- **B. Verbreding.** Je leest (of zoekt) wat meer achtergrondinformatie over de kunstenaar en het kunstwerk. Welke invloed had bijvoorbeeld de tijd waarin het kunstwerk gemaakt is op het werk? Welke werken hebben dezelfde stijl of thematiek?
- **C. Verdieping.** Je gaat verder kijken dan alleen dit kunstwerk of deze kunstenaar: je verdiept je in een vergelijkbaar werk in een andere discipline of probeert meer te ontdekken over de stijl of thematiek van de kunstenaar. In elke module staat minstens één onderzoeksofdracht en vaak vind je die bij dit domein.
- **D. Verbinding.** In het laatste domein kijk je hoe domein tot en met C jouw beeld van het kunstwerk veranderd hebben. Sta je nog steeds achter je eerste ideeën of denk je er anders over nu je meer informatie hebt gekregen en gezocht, en nu je meer kunstwerken hebt gezien?

Een deel van de vragen doe je alleen, een deel beantwoord je in een groepje of bespreek je met de hele klas. Naast de kortere, gerichte vragen zijn er ook uitgebreidere opdrachten waarbij je zelf een kunstwerk maakt of een onderzoek uitvoert. Op de volgende pagina leggen we uit hoe je het beste onderzoek kunt doen binnen het vak ckv. Dat gaat over **onderzoek binnen de kunstvakken** in het algemeen; voor de verschillende **disciplines specifiek** vind je aan het begin van elk hoofdstuk een eigen onderzoeksplan. Een uitgebreidere versie voor het doen van onderzoek om zelf in te vullen vind je ook op www.lambo.nl/kunstbronnen.

Als een vraag alleen voor vwo is staat dit bij de vraag aangegeven. Onder de knop **Begrippen** staan alle termen die in de tekst voorkomen kort uitgelegd. Weet je dus niet meer precies wat een begrip betekent? Alle dikgedrukte woorden uit deze online-uitgave kun je daar in de alfabetische lijst opzoeken.

Het laatste onderdeel van deze inleiding zijn de **aanknopingspunten & dimensies**. Daar vind je een overzicht van welke hoofdstukken bij welke sociaal-maatschappelijke thema's of dimensies aansluiten.

[1 Voorwoord >](#)[2 Architectuur >](#)[3 Beeldend >](#)[4 Dans >](#)[5 Film >](#)[6 Muziek >](#)[7 Theater >](#)[8 Begrippen](#)

Dans

[Introductie dans >](#)[Onderzoek en uitvoering](#)[Kijkwijzer dans](#)[Kader Attou - The Roots >](#)[Hans van Manen - Live >](#)[Introductie dans / Stijlen](#)

Klassiek ballet is de oudste westerse theaterdansvorm en is ontstaan in de zeventiende eeuw. Het unieke aan klassiek ballet, ten opzichte van andere dansstijlen, is dat de techniek ervan is vastgelegd in speciale handboeken. Daardoor leert iedereen ter wereld die ballet beoefent dezelfde danspassen.

De **moderne dans** is rond 1900 ontstaan. Eigenlijk wordt met het begrip 'modern' vooral het onderscheid met het klassiek ballet gemaakt. Moderne dansers proberen niet 'te zweven' maar maken juist gebruik van de zwaartekracht en staan stevig op de grond. Ze gebruiken geen vaststaande reeks van houdingen, armbewegingen en passen, maar gebruiken alledaagse bewegingen in hun dans.

Jazzdans gaat terug op de ritmes en bewegingen die de Afrikaanse slaven vanaf de vijftiende eeuw meebrachten naar de Verenigde Staten. Lange tijd was het de slaven verboden de eigen dansen en percussie op instrumenten uit te voeren, maar zij bleven toch ritmes maken: met hun voeten (**stamping** en **tapping**), met hun handen (**clapping**) en met hun stem (human **beatbox** en **rap**).

Urbandans is begonnen in de wijk The Bronx in New York. Dit begon rond het midden van de jaren zeventig. Urbandans is het verzamelwoord voor verschillende dansstijlen, zoals **hiphop**, **breakdance**, **streetdance**, **popping** en **locking**.

Klassiek ballet

- 1 Voorwoord >
- 2 Architectuur >
- 3 Beeldend >
- 4 Dans >
- 5 Film >
- 6 Muziek >
- 7 Theater >
- 8 Begrippen

Beeldend

- Introductie beeldend >
- Onderzoek en uitvoering
- Kijkwijzer beeldend
- Serge Attukwei Clottey - Mak... >
- Ted Noten - Beauty mask >
- Louis Vuitton x Supreme >

Serge Attukwei Clottey - Make it possible

- Domein A. Verkenning
- Domein B. Verbreding
- Domein C. Verdieping
- Domein D. Verbinding

Domein A. Verkenning

Serge Attukwei Clottey, *Make it possible* (2017).

Meer kunstenaars houden zich bezig met klimaatverandering en recyclen. Zij gebruiken bijvoorbeeld afval om kunst te maken en een boodschap over te brengen. Zo ook de kunstenaar Serge Attukwei Clottey.

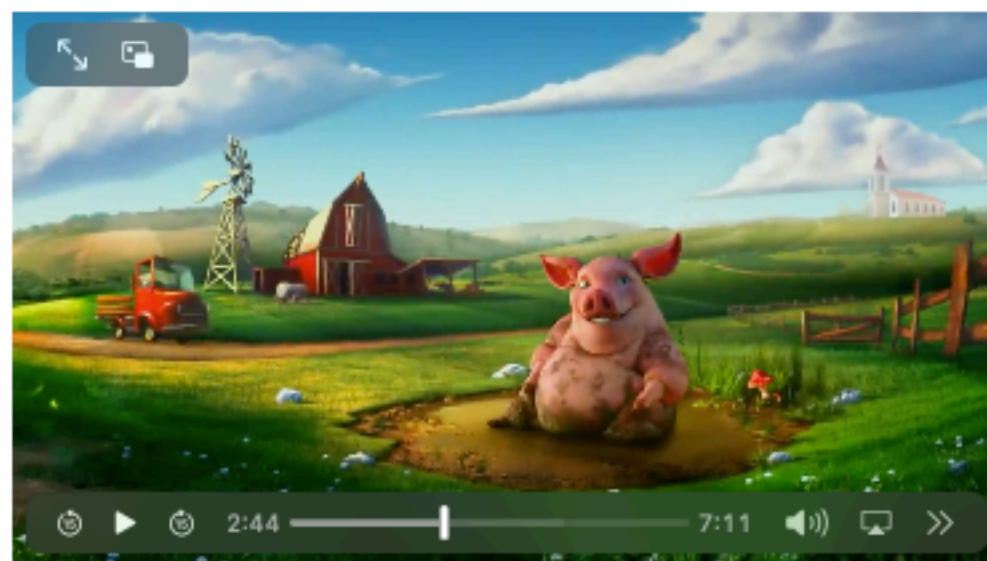
2. Bekijk de afbeelding hierboven. Waarvan denk jij dat dit kunstwerk gemaakt is? Omschrijf kort waarom je dat denkt.

3. Waarom denk je dat de kunstenaar voor dit **materiaal** gekozen heeft?

4. Wat vind je van dit kunstwerk? Omschrijf waarom je dat vindt.

- i* Voorwoord >
- 2 Architectuur >
- 3 Beeldend** >
- 4 Dans >
- 5 Film >
- 6 Muziek >
- 7 Theater >
- 8 Begrippen

Domein A. Verkenning

Lil Dicky, *Earth* (2019).

- 1.** Bekijk de video. De clip is een samenwerkingsverband van verschillende bekende artiesten, zoals Katy Perry, Justin Bieber en Ariana Grande.
 - a.** Wat is volgens jou de boodschap van deze clip en het liedje?
 - b.** Denk jij dat dit soort initiatieven zin hebben? Leg je antwoord uit.
 - c.** Om klimaatverandering onder de aandacht te brengen zijn er veel meer initiatieven, binnen en buiten de kunst. Denk bijvoorbeeld aan kledingmerken die verduurzamen. Kun jij een aantal initiatieven bedenken? Schrijf er minstens drie op.
 - d.** Denk nu eens na over jezelf: hou jij je bezig met klimaatverandering of duurzaamheid? Schrijf voor jezelf op wat je al doet of wat je zou kunnen doen. Bedenk daarna twee manieren om meer aan duurzaamheid te doen. Bijvoorbeeld: geen flesjes water meer kopen, korter douchen, et cetera. Hou dit een week vol en bespreek in de klas of jullie dit lastig vonden.

Serge Attukwei Clottey, *Make it possible* (2017).

Meer kunstenaars houden zich bezig met klimaatverandering en recyclen. Zij gebruiken bijvoorbeeld afval om kunst te maken en een boodschap over te brengen. Zo ook de kunstenaar Serge Attukwei Clottey.

- 2.** Bekijk de afbeelding hierboven. Waarvan denk jij dat dit kunstwerk gemaakt is? Omschrijf kort waarom je dat denkt.
- 3.** Waarom denk je dat de kunstenaar voor dit **materiaal** gekozen heeft?
- 4.** Wat vind je van dit kunstwerk? Omschrijf waarom je dat vindt.

i	Voorwoord	>
2	Architectuur	>
3	Beeldend	>
4	Dans	>
5	Film	>
6	Muziek	>
7	Theater	>
8	Begrippen	

Domein B. Verbreding

Het kunstwerk

De Notre-Dame is een kerkgebouw dat dateert uit de 12e eeuw en het is daarmee een van de oudste gebouwen van Parijs. De katholieke kerk trekt jaarlijks 12 miljoen bezoekers en is een van de grootste toeristische trekpleisters van de stad. Het gebouw heeft nog steeds een religieuze functie, maar de meeste bezoekers komen waarschijnlijk voor de indrukwekkende architectuur. De Notre-Dame is een goed voorbeeld van een gotische kathedraal. Deze middeleeuwse **bouwstijl** kenmerkt zich door zijn bijzondere constructie: **skeletbouw**. Hierdoor verliezen de wanden hun dragende functie en kunnen er grote gebrandschilderde ramen in worden geplaatst. Binnen worden bezoekers omringd door kleurrijk licht dat via de ramen naar binnen schijnt. Op 15 april 2019 ontstond er bij renovatiewerkzaamheden een brand in het dak van de Notre-Dame. De brand verwoestte het volledige dak en de toren die daarop stond. Het meest herkenbare gedeelte van de kerk, de twee westtorens, is gered.

Parijs kent veel bijzondere architectuur en staat erom bekend niet bang te zijn voor vernieuwing. Toch vallen vernieuwende bouwwerken niet altijd direct in de smaak. Dat geldt bijvoorbeeld voor:

- De Eiffeltoren, ontworpen door het ingenieurs- bureau van Gustave Eiffel (1887-1889).
- Centre Pompidou, ontworpen door Renzo Piano en Richard Rogers (1972-1977).
- Piramide van het Louvre, ontworpen door Ioh Ming Pei (1985-1989).

- 6.** Maak een groepje van twee of drie personen en verdeel de voorbeelden die hiernaast staan. Doe kort onderzoek naar deze gebouwen en presenteer dit na 10 minuten aan de rest van de klas. Zoek het volgende op over het gebouw dat jij onderzoekt:
- De reden voor de uitbreiding of nieuwbouw (**functie** en ruimte).

De kunstenaar

Vincent Callebaut Architectures (VCA) heeft een voorstel gemaakt om het dak van de kathedraal opnieuw vorm te geven, en daarmee een streep te zetten door het verleden. Door de Notre-Dame een futuristisch uiterlijk te geven wil VCA vooruitgang symboliseren. De geschiedenis, de wetenschap, natuur en geloof komen samen in het ontwerp. Daarmee wordt de kathedraal meer dan alleen een religieus icoon.

Domein C. Verdieping

9. Maak een PowerPoint of **stop-motionfilmpje** waarin de beelden passen bij de muziek.

a. Je zorgt dat wat er te zien is past bij wat er te horen is. Denk dus goed na over het tempo waarin beelden langs moeten komen.

b. De compositie bestaat uit verschillende onderdelen, dus de beelden verschillen waarschijnlijk ook van elkaar. Maar: de compositie is één geheel, dus zorg dat jouw beelden ook bij elkaar passen.

c. Vergelijk de verschillende eindresultaten in de klas.

- Noem drie aspecten die je in (bijna) alle presentaties ziet.

- Zoek ook een aantal presentaties die sterk van elkaar verschillen.

Een affiche kan in allerlei verschillende stijlen gemaakt worden. Zelfs hetzelfde stuk kan met heel verschillende affiches worden aangekondigd.

10. Ontwerp een affiche voor een optreden waarin deze compositie wordt gespeeld.

Zorg dat je affiche een goede indruk geeft van het optreden, ook voor mensen die het werk van Penderecki nog niet kennen. Hoe kun je in kleur en beeld de sfeer en het thema van het stuk overbrengen?

Denk ook aan de praktische info die je op een affiche hoort te zetten. Voor inspiratie kun je kijken naar de affiches hiernaast.

11. Een manier om muziekstukken sprekender te maken, is om een tableau vivant te maken. Dit is een soort stilstaand toneelstuk. Bekijk [Domein B van het hoofdstuk Headroom](#) voor meer informatie over tableaux vivants.

a. Bedenk in een groep een verhaallijn die past bij de muziek van *Threnody*.

b. Verdeel de verhaallijn in vijf delen.

c. Voor elk deel ontwerpen jullie een tableau. De verschillende tableaux achter elkaar laten jullie hele verhaallijn zien en tonen dus zo het verloop van de compositie.

d. Zorg dat jullie tableaux ook een duidelijke sfeer uitademen. Denk dus goed aan de juiste attributen.

12. (vwo) In de avant-gardemuziek van na de Tweede Wereldoorlog

[1 Voorwoord >](#)[2 Architectuur >](#)[3 Beeldend >](#)[4 Dans >](#)[5 Film >](#)[6 Muziek >](#)[7 Theater >](#)[8 Begrippen](#)

Theater

[Introductie theater >](#)[Onderzoek en uitvoering](#)[Kijkwijzer theater](#)[Theater Rotterdam - Headro... >](#)[De Verleiders Female >](#)

1. Verbinding

en je op zoek gegaan naar kunst die voor ophef heb je nagedacht over een ondertitel bij een kunstwerk van opdracht 13 een ondertitel wat jij ervan vindt. Vind je het bijvoorbeeld nog een kunstwerk met een belangrijke boodschap of held? De ondertitel maakt dus jouw persoonlijke kunstwerk duidelijk.

hoofdstuk tegen kunst aan? Is er iets erg over kunst door de vervreemdende *room* of de controversiële kunst die je hebt zelf gemaakt? Kies voor je filmpje een kunst nu voor jou betekent. Kies voor je filmpje een waarde heeft en leg uit in het filmpje welke categorie hebt gekozen.

- ART IS HARD -

i

2

3

4

5

6

7

8

Begrippen

A

Abstract

Kunstvorm waarin je geen **voorstelling** kunt herkennen, je ziet alleen kleuren en vormen. Tegenovergestelde van **figuratief**.

Acteur

Iemand die een rol vertolkt in een theaterstuk of film.

Afwerking

Detaillering; de definitieve vorm aan iets geven.

Animatiefilm

Film van beelden die elkaar snel opvolgen, vaak (computer)tekeningen.

Artdirector

Iemand die verantwoordelijk is voor de visuele aspecten van bijv. een film: de locatie, de **rekwisieten**, het uiterlijk van de **acteurs**, etc .

Avant-garde

Kunststroming die breekt met het verleden en erg vooruitstrevend is.

B

Beatbox

Je stem gebruiken als muziekinstrument, vooral om een **ritme** te maken.

Belichting

De manier waarop iets (een scène/acteurs op een podium/een

N

Neostijl

Een verzameling van bouwstijlen, die ontstond als reactie op de klassieke bouwstijlen. Onder de neostijlen vallen onder andere neogotiek, neoromaans en art-nouveau.

Notenbalk

Lijnen waar muziek op wordt geschreven in de vorm van notenschrift.

Notenschrift

Vorm van muzieknotatie.

O

Ooghoogte

De toeschouwers bekijken de **voorstelling** op ooghoogte.

Openluchttheater

Een theater in de buitenlucht, dus niet in een toneelzaal.

Opera

Een vaak tragische theatervorm, waarbij alle tekst op muziek wordt gezet.

P

Partituur

Het notenschrift van de verschillende partijen in een muziekstuk onder elkaar.